

Όλγα Μπελεγάκη

Ο ιταλικός παράγοντας και η ίδρυση του «βουλγαρομακεδονικού κοιμιτάτου παρά τω Άξωνι» στη Δυτική Μακεδονία (Μάρτιος-Οκτώβριος 1943)

Η περίοδος της τριπλής κατοχής της Ελληνικής Μακεδονίας από τα γερμανικά, ιταλικά και βουλγαρικά στρατεύματα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και οι επιδιώξεις των αρχών κατοχής έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον των ιστορικών τα τελευταία χρόνια. Μάλιστα, τις τελευταίες δεκαετίες το ενδιαφέρον έχει στραφεί και σε μια άλλη παράμετρο, αυτή της συνεργασίας με τον κατακτητή, στη μελέτη δηλαδή του δωσιλογικού φαινομένου, το οποίο στα χρόνια του πολέμου και της Κατοχής είχε αποκτήσει μεγάλες διαστάσεις. Το γεγονός αυτό συντέλεσε στην εμφάνιση μιας σειράς μελετών οι οποίες μέσω της αξιοποιήσεως σημαντικών πηγών συνέβαλαν στην πληρέστερη κατανόηση της μέχρι πρότινος «άγραφης» σελίδας της ελληνικής Ιστορίας.¹

Το παρόν άρθρο επιχειρεί να εξετάσει μία από τις πολιτικοστρατιωτικές οργανώσεις που συγκροτήθηκε το 1943-1944 στην Καστοριά στο πλαίσιο της γενικότερης ιταλογερμανικής στρατηγικής για επιστράτευση των κατά τόπους μειονοτήτων εναντίον των βαλκανικών αντιστασιακών κινημάτων. Η μελέτη των βασικών παραμέτρων του θέματος θεμελιώνεται κυρίως σε ανέκδοτες πηγές των Βουλγαρικών Κρατικών Αρχείων. Στην ελληνική, αλλά και στη ξένη βιβλιογραφία, αναφέρεται πολύ συχνά με το γενικό, συμβατικό όρο Οχράνα, που σημαίνει άμυνα, τον οποίο ωστόσο, δεν συναντάμε στις επίσημες πηγές. Η επίσημη ονομασία του ήταν «Μακεδονο-Βουλγαρικό Κομιτάτο παρά τω Άξωνι».² Το σώμα αυτό των ενόπλων οργανώθηκε από τους Ιταλούς, έχοντας βέβαια και την υποστήριξη Βουλγαρικών εθνικιστικών κύκλων, για την καταδίωξη των ελληνικών αντάρτικων τμημάτων. Οι πρωτοβουλίες, ωστόσο, για την δημιουργία αυτής της πολιτοφυλακής είχαν ληφθεί από τους κύκλους της βουλγαρομακεδονικής Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης, γνωστής ως ΕΜΕΟ. Καθοριστικός παράγοντας για τη

¹ Ενδεικτικά βλ. το Συλλογικό τόμο «*Εχθρός*» εντός των τειχών. Όψεις του δωσιλογισμού στην Ελλάδα της Κατοχής, Ιάκωβος Μιχαηλίδης, Ηλίας Νικολακόπουλος, Χάγκεν Φλάισερ(επιμ.), Αθήνα 2006.

² Ο όρος Οχράνα χρησιμοποιείται για να περιγράψει στο σύνολό τους τα ένοπλα σώματα των βουλγαριζόντων Σλαβοφώνων τα οποία έδρασαν στις περιοχές κυρίως της Καστοριάς και της Έδεσσας στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

δημιουργία της οργάνωσης υπήρξε το γεγονός ότι μετά την γερμανική εκστρατεία εναντίον της Ελλάδας, τον Απρίλιο του 1941, στη βόρεια Ελλάδα εγκαθιδρύθηκαν ιταλικές, γερμανικές και βουλγαρικές ζώνες κατοχής.

Ο νομός Καστοριάς, όπως και μέρος του νομού Κοζάνης και του νομού Φλώρινας τελούσαν υπό ιταλική κατοχή.³ Στις ιταλικές και γερμανικές φρουρές της Φλώρινας και της Καστοριάς οι Βούλγαροι απέστειλαν αξιωματικούς συνδέσμους, οι οποίοι με υποσχέσεις για χρηματική ενίσχυση και τη διάδοση φημών για επικείμενη είσοδο του βουλγαρικού στρατού στη Δυτική Μακεδονία προσπάθησαν να δημιουργήσουν ένα φιλοβουλγαρικό κλίμα.⁴ Με ορμητήριο τη βουλγαρική λέσχη Θεσσαλονίκης⁵ και τις εκεί βουλγαρικές στρατιωτικές αρχές, η Βουλγαρία διεξήγαγε έντονη προπαγάνδα στη Δυτική Μακεδονία. Οι Βούλγαροι πράκτορες, εκμεταλλευόμενοι την υφέρπουσα βουλγαροφιλία και τη δυσaráσκεια μεταξύ των Σλαβοφώνων έναντι του ελληνικού κράτους, επιδίωξαν να διασπάσουν τη συνοχή του πληθυσμού. Ο χώρος άλλωστε της Μακεδονίας, λόγω των συσσωρευμένων παθών μεταξύ των κατοίκων, ευνοούσε την ομαδοποίηση και τη συστράτευση τους εναντίον των συμπατριωτών και γειτόνων τους. Βούλγαροι αξιωματικοί, και ιδιαίτερα ο υπολοχαγός Άντον Κάλτσεφ⁶, διαδίδοντας φήμες για προσάρτηση ολόκληρης της Μακεδονίας στη Βουλγαρία, ή για ανακήρυξη αυτόνομου βουλγαρομακεδονικού κράτους, επεδίωκαν να κάμψουν την πίστη των κατοίκων στην ελληνική ιδέα.⁷ Την περίοδο αυτή ένα τμήμα των Σλαβοφώνων, από τις επαρχίες αυτές, όπου είχαν διατηρηθεί εστίες βουλγαροφιλίας ριζοσπαστικοποιήθηκε και αποδέχθηκε τη βουλγαρική προπαγάνδα. Είτε συνειδητά είτε από συμφέρον, αρκετοί Σλαβόφωνοι έγιναν όργανα των Βουλγάρων κατακτητών.

³ Σ. Σφέτας, *Όψεις του Μακεδονικού Ζητήματος στον 20^ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 82.

⁴ Α. Γ. Λεβέντης, *Η Κατά της Μακεδονίας Επιβουλή*, Αθήνα 1962, σ. 201. Μεταξύ άλλων πρβλ. Χ. Καρδάρας, *Η Βουλγαρική προπαγάνδα στη Γερμανοκρατούμενη Μακεδονία, Βουλγαρική Λέσχη Θεσσαλονίκης (1941-1944)*, Αθήνα 1997, σ. 20.

⁵ Σχετικά με τη Βουλγαρική Λέσχη Θεσσαλονίκης και την προπαγάνδα που διεξήγαγε βλ. τη μελέτη του Καρδάρα, *ό.π.*

⁶ Υπολοχαγός του βουλγαρικού στρατού, υφηγητής στο πανεπιστήμιο της Σόφιας. Γεννήθηκε στο χωριό Σπήλαιο της Καστοριάς, αλλά με την Συνθήκη του Νεϊγύ μετανάστευσε με τους γονείς του στη Βουλγαρία. Σπούδασε στη Γερμανία και είχε μεγάλες φιλοδοξίες. Κατά τη διάρκεια της ξένης Κατοχής διετέλεσε αξιωματικός σύνδεσμος στα γερμανικά Φρουραρχεία Εδέσσης και Φλώρινας, ως μέλος ομάδος Βουλγάρων αξιωματικών διαπιστευμένων στο αρχηγείο των γερμανικών δυνάμεων Θεσσαλονίκης-Αιγαίου. Σκοπός του ήταν η κατασκοπεία και η τρομοκρατία σε βάρος των Ελλήνων. Βλ. Κολιόπουλος, *Ληηλασία φρονημάτων, ό.π.*, σ. 59 και Μαγκριώτης, *ό.π.*, σ. 208.

⁷ Ε. Κωφός, «Το Μακεδονικό στην περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου», στο συλλογικό τόμο *Η Νεότερη και Σύγχρονη Μακεδονία. Ιστορία-Οικονομία-Κοινωνία-Πολιτισμός*. (επιμ. Ι.Κολιόπουλος-Ι. Χασιώτης), τ.Β', Θεσσαλονίκη 1992, σ. 247.

Οι Ιταλοί από την άλλη, έχοντας επεκτατικές βλέψεις στην περιοχή, ευνοούσαν απροκάλυπτα τη βουλγαρική κίνηση στη ζώνη κατοχή τους. Έπειτα από την πρόσφατη δυσάρεστη εμπειρία τους στα πεδία των μαχών, όταν κατέλαβαν εκείνες τις περιφέρειες, σκέφθηκαν ότι αν οπλισθούν οι βουλγαρίζοντες και αναλάβουν δράση εναντίον των Ελλήνων, οι ίδιοι θα απέφευγαν την εμπλοκή τους σε μια δεύτερη αναμέτρησή με τους Έλληνες

Η ίδρυση και η δράση του Αξονομακεδονικού Κομιτάτου-Οχράνα κατά την περίοδο της ιταλικής κατοχής (Μάρτιος-Σεπτέμβριος 1943)

Η εμφάνιση των ανταρτών του ΕΛΑΣ στις περιοχές της Πίνδου και του Βοΐου στα τέλη του 1942, και η εντεινόμενη δράση τους στο χώρο της Δυτικής Μακεδονίας στις αρχές του 1943 έδωσαν την αφορμή για την εκ νέου διάδοση φημών σχετικά με την επικείμενη πρόσκληση του βουλγαρικού στρατού από τις αρχές κατοχής για την καταστολή της ανταρτικής δράσης. Οι Βούλγαροι αυτή τη φορά δεν περιορίστηκαν σε προπαγανδιστικές ενέργειες, αλλά προσπάθησαν παράλληλα, να πραγματοποιήσουν με κάθε μέσο την ελπίδα τους για κατάληψη της περιοχής από το βουλγαρικό στρατό. Τότε, άρχισαν να στέλνουν επιτροπές στα γερμανικά φρουραρχεία οι οποίες εξέφραζαν τους φόβους τους για την δράση των ανταρτών και την επιθυμία τους για ανάληψη της ασφάλειας της περιοχής από μια χωροφυλακή, αποτελούμενη αποκλειστικά από τους ντόπιους βουλγαρίζοντες.⁸

Η εμφάνιση των πρώτων ανταρτικών ομάδων του ΕΛΑΣ⁹ στις αρχές του 1943, που στόχο τους είχαν τις ιταλικές κατοχικές δυνάμεις και τα «βουλγαρίζοντα» χωριά, τρομοκράτησαν τους Ιταλούς. Ο Ιβάν Μιχαήλωφ¹⁰ κατέβαλε τότε κάθε δυνατή προσπάθεια να πείσει τις ιταλικές αρχές για την ανάγκη «εξοπλισμού και αυτοάμυνας των Βουλγάρων» στις περιοχές της Μακεδονίας που βρίσκονταν υπό ιταλική κατοχή κάνοντας λόγο για τον κίνδυνο της ελληνικής και αλβανικής «τρομοκρατίας».¹¹ Και ενώ η άποψη αυτή ευσταθούσε για τις αλβανόφωνες περιοχές της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας, όπου το σλαβικό στοιχείο υπήρξε θύμα μιας πολιτικής βίαιου εξαλβανισμού, το ίδιο δεν ίσχυε για τη Δυτική Μακεδονία

⁸ Α. Χρυσοχόου, *Η Κατοχή εν Μακεδονία, Η Δράση της Βουλγαρικής Προπαγάνδας 1943-1944*, τευχ. Β', Θεσσαλονίκη 1950, σ. 43.

⁹ Οι πρώτες ανταρτοομάδες στο νομό Καστοριάς οργανώθηκαν στο Άργος Ορεστικό, το Δενδροχώρι, το Καλοχώρι, το Νεστόριο, το Κρανοχώρι και σε άλλα μικρότερα χωριά. Βλ. σχετικά Μ. Βαφειάδης, *Απομνημονεύματα*, том. 3, 1944-1946, Αθήνα 1985, σ. 276.

¹⁰ Ο Ιβάν Μιχαήλωφ, μετά την δολοφονία του Τόντωρ Αλεξάντρωφ το 1924, ανέλαβε την ηγεσία της Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης (ΕΜΕΟ) διατηρώντας την ηγετική αυτή θέση επί εξήντα έξι ολόκληρα χρόνια.

¹¹ Βλ. D. Mičev, "Bǎlgarskoto nacionalno delo v Jugozapadna Makedonija(1941-1944)", -δεύτερο μέρος-, *Makedonski Pregled* (1998)47.

όπου η παρουσία των Βούλγαρων στρατιωτικών συνδέσμων και των Βούλγαρων διερμηνέων ενθάρρυνε τους βουλγαρίζοντες Σλαβοφώνους να συμπεριφέρονται ως κυρίαρχοι της περιοχής έναντι του ελληνικού στοιχείου. Ήταν η στιγμή που ο Μιχαήλωφ θεώρησε κατάλληλες τις προϋποθέσεις για τη λύση του Μακεδονικού σύμφωνα με τα βουλγαρομακεδονικά συμφέροντα στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής της ΕΜΕΟ.¹² Αρχικά όμως συνάντησε την άρνηση της Ρώμης, η οποία, όπως ήταν φυσικό, έβλεπε ανταγωνιστικά την βουλγαρική παρουσία στον μακεδονικό χώρο και δεν ήθελε την εμπλοκή των Βουλγάρων στις περιοχές που βρίσκονταν στην σφαίρα επιρροής της.¹³ Χρειάστηκε να επέμβει ο Άντε Πάβελιτς στις αρχές του 1943 για να πείσει τους Μουσολίνι και Τσιάνο για την ανάγκη εξοπλισμού των Βουλγάρων.¹⁴

Οι Ιταλοί, γνωρίζοντας πως δεν είχαν τη δυνατότητα να ανταπεξέλθουν με τις δικές τους δυνάμεις στη νεοδημιουργηθείσα κατάσταση, εξαναγκάστηκαν να ζητήσουν τη συνδρομή των ντόπιων Σλαβοφώνων, τους οποίους για μεγάλο χρονικό διάστημα αντιμετώπιζαν ως «Κομμουνιστές», καθώς δεν είχαν αποκρυσταλλωμένη άποψη για την ταυτότητα τους.¹⁵ Ο Κάλτσεφ είχε φροντίσει να πείσει τον υπολοχαγό Τζοβάνι Ραβάλι, Διευθυντή του Γραφείου Πληροφοριών στο Φρουραρχείο Καστοριάς, για την ανάγκη δημιουργίας σώματος ντόπιων οπλοφόρων για την τήρηση της τάξης, διαδίδοντας μέσω των έμπιστων οργάνων του ότι οι μονάδες των ανταρτών έχουν καταστεί παντοδύναμες και πως θα ήταν αδύνατον στον ιταλικό στρατό να τις αντιμετωπίσει, ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας.¹⁶ Ο Ραβάλι, γνωστός για τα φιλοβουλγαρικά του αισθήματα, άσχετα με τις πραγματικές διαθέσεις απέναντι στους Βούλγαρους, διέγνωσε την χρησιμότητα που θα είχε για τους Ιταλούς η εκμετάλλευση αυτής της βουλγαροφιλίας προς όφελος της ιταλικής κατοχής εξοπλίζοντας όσους Σλαβόφωνους ήταν διατεθειμένοι να πάρουν όπλα.¹⁷ Οι ντόπιοι βουλγαρίζοντες, ως γνώστες της περιοχής, αποτέλεσαν για τους Ιταλούς την καλύτερη δυνατή λύση ώστε να τους

¹² Σφέτας, *Όψεις του Μακεδονικού Ζητήματος...*, ό.π., σσ. 87-88.

¹³ Η Ιταλία είχε επεκτατικές βλέψεις στην περιοχή, την οποία αποσκοπούσε να προσαρτήσει στην κηδεμονευόμενη από την ίδια Αλβανία και εμμέσως στην Ιταλική Αυτοκρατορία. Ως εκ τούτου, αρχικά, τα ιταλικά πολιτικά συμφέροντα ήταν άκρως αντίθετα προς τα βουλγαρικά. Βλ. Ι. Κολιόπουλος, *Λεηλασία Φρονιμάτων, Το Μακεδονικό Ζήτημα στην Κατεχόμενη Δυτική Μακεδονία 1941-1944*, Τομ. Α', Θεσσαλονίκη 1995, σ. 43 και Ι. Μαγκριώτης, *Θυσία της Ελλάδος και Εγκλήματα Κατοχής κατά τα έτη 1941-1944*, Αθήνα, σ. 203.

¹⁴ Μίτσεν, ό.π., σ. 47.

¹⁵ Οι ιταλικές αρχές χαρακτήριζαν αρχικά τους βουλγαρίζοντες ως «κομμουνιστές», επειδή προφανώς γνώριζαν ότι είχαν φυλακιστεί από το μεταξικό καθεστώς ως συμπαθούντες το Κ.Κ.Ε, που διακήρυντε την ύπαρξη «μακεδονικού έθνους», και αργότερα απελευθερώθηκαν από τη βουλγαρική πρεσβεία.

¹⁶ Κ. Μπράμος, *Σλαβοκομμουνιστικά Οργανώσεις εν Μακεδονία, Προπαγάνδα και Επαναστατική Δράσις*, Θεσσαλονίκη 1953, σ. 116.

¹⁷ Κολιόπουλος, ό.π., σ.62-63.

χρησιμοποιήσουν κατά του ελληνικού πληθυσμού, χωρίς όμως στην ουσία να παρεκκλίνουν από το στόχο τους που δεν ήταν άλλος από την επιθυμία τους για προσάρτηση της περιοχής της Καστοριάς στην Αλβανία.¹⁸ Στην προσπάθεια τους οι Ιταλοί να παρακινήσουν τους Σλαβόφωνους να τους συμπεριλάβουν στον αγώνα τους κατά των Ελλήνων, τους υποσχέθηκαν αρχικά, πέρα από την παροχή εξοπλισμού, ελευθερία δράσης και το δικαίωμα να ορίσουν οι ίδιοι τους αρχηγούς τους.¹⁹ Από τα πρώτα μέτρα που λήφθηκαν από τους Ιταλούς ήταν επίσης ο αφοπλισμός της δύναμης της ελληνικής χωροφυλακής, προκειμένου να μη περιέλθουν όπλα τους στους αντάρτες.²⁰

Οι Ιταλοί άρχισαν τα αντίποινα από τον Φεβρουάριο του 1943, εφαρμόζοντας την πρακτική της εκτελέσεως Ελλήνων με την κατηγορία της συνεργασίας τους με τους αντάρτες. Αφού ενίσχυσαν την στρατιωτική δύναμη της Καστοριάς με 37 τάνκς και 400 μοτοσυκλέτες, ξεκίνησαν να διανέμουν όπλα στους βουλγαρίζοντες.²¹ Παρά τον αρχικό δισταγμό των βουλγαρίζοντων, που φοβούνταν τυχόν αντίποινα από τους αντάρτες, αποφάσισαν τελικά να συνεργαστούν στρατιωτικά με τους Ιταλούς καθώς πίστεψαν πως είχε έρθει η στιγμή να απελευθερωθούν από τους Έλληνες. Στον προσεταιρισμό τους σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι Βούλγαροι στρατιωτικοί σύνδεσμοι στα κατά τόπους ιταλικά και γερμανικά φρουραρχεία,²² με πρωτεργάτη τον Κάλτσεφ, ο οποίος ανέπτυξε ενεργό ρόλο στο σχηματισμό των σλαβομακεδονικών ένοπλων σωμάτων. Ο ίδιος υπήρξε ο κύριος μοχλός στην εφαρμογή του προγράμματος εκβουλγαρισμού της Δυτικής Μακεδονίας σε άμεση συνεργασία με τις βουλγαρικές αρχές του Μοναστηρίου. Σαν αποτέλεσμα των ιταλικών παρακινήσεων και της αναγκαιότητας για αυτοάμυνα, στις 5 Μαρτίου 1943 οι Βούλγαροι ίδρυσαν στην Καστοριά το Κομιτάτο. Όπως προκύπτει από τα έγγραφα του, η επίσημη

¹⁸ Γ. Λεβέντης, *Η Κατά της Μακεδονίας επιβουλή*, Αθήνα 1962, σ. 208-209.

¹⁹ Ivan Candanski, “Veorzenata camožastita na Bългарite v Egejska Makedonija (Mart-Septembru 1943)” [Ενοπλη Αυτοάμυνα των Βουλγάρων στην Αιγιακή Μακεδονία Μάρτιος-Σεπτέμβριος 1943], *Dăržavna Aгенčija “Archivi”*, София, 94/2007, σ. 34.

²⁰ Σφέτας, *Όψεις του Μακεδονικού Ζητήματος ...*, ό.π., σ. 89.

²¹ Αρχικά μοίρασαν από 10 όπλα σε κάθε χωριό αλλά σύντομα φάνηκε ότι αυτό δεν ήταν αρκετό για την αποτελεσματική άμυνα των βουλγαρίζοντων κατοίκων από τη στιγμή που η δύναμη των Ιταλών, η οποία έφτανε περίπου τα 4.000 άτομα, παρέμενε στην πόλη της Καστοριάς αφήνοντας απροστάτευτη την ύπαιθρο. Βλ. Πρεσβεία ΑΚΚ στη Σόφια, Διπλωματικά Έγγραφα 1941-1945, Φάκελος 2, (επιμ. Nada Kisic Kolanovic), Βλαντιμίρ Ζίντοβετς, Πρεσβεία Ανεξάρτητης Κροατίας προς υπουργείο Εξωτερικών, 3 travnja 1943, Ζάγκρεμπ 2003, σ. 278.

²² Στις διαπραγματεύσεις για τον εξοπλισμό των Σλαβοφώνων παίρνουν μέρος πολλά από τα διοικητικά και στρατιωτικά στελέχη του Μοναστηρίου, βουλγαρική διοικητική έδρα της ευρύτερης περιφέρειας του Μοναστηρίου με Περιφερειάρχη τον Ντραγκομίρ Ντιμιτρόφ, προκειμένου να εξασφαλίσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερα ανταλλάγματα. Βλ. σχετικά D. Mičev, ό.π., σ. 43-45 και G. Daskalov, *Učastta na Bългарite v Egejska Makedonija 1936-1946, Političeska I Voenna Istorija*, [Η Μοίρα των Βουλγάρων στην Αιγιακή Μακεδονία 1936-1946, Πολιτική και Στρατιωτική Ιστορία] Σόφια 1999, σσ. 413, 416-419.

ονομασία του ήταν «Βουλγαρο-Μακεδονικό Επαναστατικό Κομιτάτο παρά τω Άξονι» (Makedono-Bulgarski Komitet pri Octa, MBKO), ενώ στην ελληνική βιβλιογραφία της εποχής πολύ συχνά το συναντάμε με την ονομασία «Αξονομακεδονικό Κομιτάτο». Σχημάτισαν μια Κεντρική Επιτροπή με Πρόεδρο τον Παντελή Μακρή (Pando Makriev) από τη Μεσοποταμία και Αντιπρόεδρο τον Λουκά Διαμιανίδη (Luka Dimanov) από την Κρανιώνα. Στη σύνθεση της Επιτροπής πήρε μέρος ακόμη ο Κοσμάς Σιστοβάρης, ο Νικόλαος Σιστοβάρης, ο Κωνσταντίνος Παπαντωνίου και ο Κοσμάς Κυριακόπουλος. Σκοπός του Κομιτάτου ήταν «η προφύλαξη των βουλγαρικών χωριών από ενδεχόμενη εισχώρηση των ανταρτών». Η Επιτροπή έθεσε ως όρο την αναγνώριση των δικαιωμάτων των βουλγαριζόντων Σλαβοφώνων τα οποία δεν αναγνώριζε η ελληνική διοίκηση. Για το λόγο αυτό υπογράφηκε πρωτόκολλο με την ιταλική διοίκηση της Καστοριάς με το οποίο και διευθετούνταν οι αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ του Κομιτάτου και των ιταλικών κατοχικών αρχών. Παράλληλα, το Κομιτάτο απέστειλε αναφορά στην ιταλική κυβέρνηση με τρία βασικά αιτήματα: 1) να αναγνωριστεί ο σχηματισμός της αστυνομίας, 2) να καταργηθεί η ελληνική χωροφυλακή και 3) η επαρχία της Καστοριάς να προσαρτηθεί στη Βουλγαρία. Από τα αιτήματα αυτά η φασιστική κυβέρνηση της Ιταλίας δέχτηκε να ικανοποιήσει τελικά μόνο τα δύο πρώτα.²³

Στις 31 Μαρτίου το Κομιτάτο φρόντισε με έκθεσή του να ενημερώσει τον πρωθυπουργό της Βουλγαρίας, Μπογδάν Φίλωφ, σχετικά με τις αιτίες που οδήγησαν στην οργάνωση των σωμάτων πολιτοφυλακής του βουλγαρικού πληθυσμού έναντι των ανταρτών. Επικαλούμενοι τα ιστορικά δικαιώματα των Βουλγάρων στην περιοχή, ήθελαν να παρουσιάσουν τη δράση τους ως νόμιμη και επιβεβλημένη.²⁴ Κύριο στόχο τους αποτελούσε η διαφύλαξη των βουλγαρικών χωριών από τη προπαγάνδα που διεξήγαγαν οι αντάρτες στην προσπάθειά τους να κερδίσουν την εύνοια των Σλαβοφώνων και την ενεργό συμμετοχή τους στο αγώνα τους.²⁵

²³ Ivan Candanski, “Veorzenata camozastita na Bългарite v Egejska Makedonija (Mart-Septembri 1943 g.) [Ενοπλη Αυτοάμυνα των Βουλγάρων στην Αιγιακή Μακεδονία Μάρτιος-Σεπτέμβριος 1943], *Dăržavna Aгенѝija “Archivi”*, 94/2007, σ. 34-35.

²⁴ Centralen Deržaven Archivi (στο εξής CDA), [Κεντρικά Κρατικά Αρχεία], Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 77, Έκθεση του Επαναστατικού Κομιτάτου των προσφύγων Βουλγάρων της Νότιας Μακεδονίας προς τον Μπογδάν Φίλωφ, για τις αιτίες της οργάνωσης ένοπλης άμυνας των Βουλγάρων έναντι των Ελλήνων παρτιζάνων, Σόφια, 31 Μαρτίου 1943. Είναι αλήθεια, ότι στις αρχές του 1943 οι ανταρτικές ομάδες έκαναν αισθητή την παρουσία τους στα χωριά της Δυτικής Μακεδονίας. Σταδιακά μάλιστα άρχισαν να πυκνώνουν τις εμφανίσεις τους καθώς επεδίωκαν να εξασφαλίσουν οπλισμό μέσω του αφοπλισμού των κατά τόπους σταθμών χωροφυλακής. Βλ. σχετικά Στράτος Δορδανάς, *Το Αίμα των Αθώων, Αντίποινα των Γερμανικών Αρχών Κατοχής στη Μακεδονία, 1941-1944*, Αθήνα 2007, σ. 128.

²⁵ Στην προσπάθειά τους οι αντάρτες να εξασφαλίσουν την εύνοια των Σλαβοφώνων πολλές φορές έκαναν λόγο για τον κοινό αγώνα που διεξήγαγαν με τους Βούλγαρους, Αλβανούς και Ρώσους Κομμουνιστές με στόχο την ειρηνική συμβίωση όλων των βαλκανικών εθνών δίχως εθνοτικές διενέξεις. Βλ. Πρεσβεία ΑΚΚ στη

Καθώς οι Ιταλοί βρίσκονταν συγκεντρωμένοι στην πόλη της Καστοριάς, αφήνοντας τα χωριά χωρίς άμυνα στο έλεος της αντάρτικης κίνησης, δεν είχαν άλλη επιλογή παρά να βασιστούν στις δικές τους δυνάμεις. Γι' αυτό ζητούσαν από τον Βούλγαρο πρωθυπουργό τη δραστική μεσολάβησή του.²⁶ Το επίσημο βουλγαρικό κράτος, ωστόσο, δεν ήθελε να εμπλακεί φανερά στις περιοχές που βρίσκονταν στη ζώνη των ιταλικών συμφερόντων και ως εκ τούτου δεν προχώρησε σε κανενός είδους υποσχέσεις. Ο ιταλοβουλγαρικός ανταγωνισμός για τη μεταπολεμική κυριαρχία στην περιοχή έκανε τις επίσημες βουλγαρικές αρχές ιδιαίτερα διστακτικές.²⁷ Υποστήριξη βρήκε το Κομιτάτο από την ΕΜΕΟ, η οποία ήταν στην ουσία αυτή που ώθησε τους Σλαβόφωνους στο να εξοπλιστούν, και στη φασιστική οργάνωση Sar.²⁸

Οι Σλαβόφωνοι κλήθηκαν στην Καστοριά προκειμένου να τους δοθεί οπλισμός και οι κατάλληλες οδηγίες για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης ανταρτικής δραστηριότητας. Οι ιταλικές αρχές σε συνεργασία με τον Κάλτσεφ, τον Μλαντένωφ²⁹ και τους συνεργάτες τους, μεταξύ των οποίων και πολλά πρώην μέλη της ΕΜΕΟ, προχώρησαν στη συγκρότηση ένοπλων σωμάτων.³⁰

Ο Συνταγματάρχης Βενιέρ³¹, με δική του ευθύνη οργάνωσε ένα είδος βουλγαρικής αστυνομίας, γνωστής με το όνομα «Οχράνα».³² Υπήρχαν περίπου 600 εθελοντές που στελέχωναν τα ακίνητα αποσπάσματα του Κομιτάτου, και άλλοι 500 περίπου αποτελούσαν τα κινούμενα αποσπάσματα ενώ επιπροσθέτως, άλλοι περίπου 500 ένοπλοι χωρικοί, αποτελούσαν ένα είδος πολιτοφυλακής στην ύπαιθρό με αποτέλεσμα στην περιφέρεια ο

Σόφια, Διπλωματικά Έγγραφα 1941-1945, Φάκελος 2(επιμ. Nada Kisic Kolanovic), Βλαντιμίρ Ζίντοβets, Πρεσβεία Ανεξάρτητης Κροατίας προς Υπουργείο Εξωτερικών, , 3 travnja 1943, Ζάγκρεμπ 2003 σ. 278.

²⁶ CDA, *ό.π.*

²⁷ Daskalon, *ό.π.*, σ. 420 . Έπειτα από διαταγή της Κυβέρνησης ωστόσο, στάλθηκε στο Κομιτάτο οπλισμός από το Μοναστήρι (800 τουφέκια, 10 οπλοπυλοβόλα, 3 βαρέα πολ/λα, 450.000 φυσίγγια) ως πρώτη δόση. Επίσης, η βουλγαρική κυβέρνηση προθυμοποιήθηκε να αναλάβει αυτή αντί της Ιταλικής τη μισθοτροφοδοσία του Κομιτάτου.

²⁸ Σφέτας, *Όψεις του Μακεδονικού...., ό.π.*, σ. 92.

²⁹ Υπολοχαγός του βουλγαρικού στρατού. Διετέλεσε διερμηνέας(σύνδεσμος) στις γερμανικές και ιταλικές στρατιωτικές αρχές κατοχής από τον Απρίλιο του 1941 μέχρι και τον Οκτώβριο 1944 στο Νομό Φλώρινας. Προπαγάνδιζε τη βουλγαρική ιδέα κατά τις περιόδους του με το Γερμανό Φρούραρχο στα χωριά της Φλώρινας. Βλ. σχετικά Μαγκριώτης, *ό.π.*, Αθήνα, σ. 207.

³⁰ Γ. Στεφανίδης, «Η Μακεδονία στη δεκαετία 1940-1950», Η Νεότερη και Σύγχρονη Μακεδονία (επιμ.Ι. Κολιόπουλος-Ι. Χασιώτης), τομ. Β', *ό.π.*, σ.116.

³¹ Ο Συνταγματάρχης Βενιέρ ήταν ο τελευταίος από τους τρεις Ιταλούς Φρούραρχους ο οποίος υπηρέτησε στην Καστοριά λίγο πριν την πτώση της Ιταλίας. Ι. Παπακυριακόπουλος, *Βούλγαροι και Ιταλοί Εγκληματίαι Πολέμου*, Αθήνα 1946, σσ. 14-15.

³² CDA, Fond 176K, Opis. 8, Archivna Edinica 1098, αρ. εγγρ. 617, Διαταγή της Ιταλικής Στρατιωτικής Διοίκησης Καστοριάς προς το Κομιτάτο για τη συγκέντρωση των Βούλγαρων εθελοντών για την οργάνωση της Βουλγαρικής Αστυνομίας, Εμπιστευτικό, Καστοριά, 9.4.1943.

συνολικός αριθμός των ενόπλων να φτάνει περίπου τα 1600 άτομα. Οι 1600 Βουλγαρίζοντες αποτέλεσαν έτσι, ένα είδος αστυνομικής δύναμης, γνωστής με το λαϊκό όνομα Οχράνα.³³

Οι περισσότεροι από τους Οχρανίτες είχαν δεχτεί να οπλιστούν και να βοηθήσουν τις ιταλικές δυνάμεις, καθώς είχαν πιστέψει τα όσα είχαν φροντίσει να διαδώσουν νωρίτερα τα όργανα της βουλγαρικής προπαγάνδας σχετικά με την έλευση του βουλγαρικού στρατού και την προσάρτηση της περιοχής στη Βουλγαρία. Ακόμη, οι υποσχέσεις των Ιταλών για οικονομική και υλική ενίσχυση δεν άφησαν αδιάφορη μερίδα των Σλαβοφώνων και ειδικότερα εκείνους που θεωρούσαν πως είχαν αδικηθεί από τις ελληνικές αρχές και επικαλούνταν ως κίνητρο υποτιθέμενες διώξεις εναντίον τους.³⁴

Η κατάσταση στο νομό Καστοριάς ήταν ιδιαίτερα ανησυχητική. Νότια από την πόλη της Καστοριάς κυριαρχούσαν οι αντάρτες, ενώ στα βόρεια οι Οχρανίτες. Ο ιταλικός στρατός είχε οχυρωθεί μέσα στην πόλη, την οποία είχε περικυκλώσει με συρματόπλεγμα, ενώ την αστυνόμευση όλης της υπόλοιπης περιφέρειας είχε αναθέσει στους Οχρανίτες. Τα αυστηρότατα μέτρα και τις διώξεις κατά του ελληνικού πληθυσμού συμπλήρωναν οι πυρπολήσεις των χωριών που βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των ανταρτών. Οι Οχρανίτες ειδοποιούσαν τον Βενιέρ για την εμφάνιση των ανταρτών, ο οποίος στη συνέχεια με βολές του πυροβολικού από την Καστοριά ή με αεροπλάνα προσπαθούσε να τους διασκορπίσει. Ωστόσο, δεν αναλάμβανε καμία σοβαρή εκκαθαριστική δράση με αποτέλεσμα μεταξύ των θυμάτων από αυτούς του είδους τις επιθέσεις να είναι και πολλά σπίτια βουλγαριζόντων αλλά και πολλοί “βουλγαρίζοντες”. Έτσι, στο Άργος Ορεστικό από τα 16 σπίτια που καταστράφηκαν από την ιταλική αεροπορία και το πυροβολικό τα 11 αποτελούσαν οικίες βουλγαριζόντων, ενώ πολλά υπήρξαν και τα ανθρώπινα θύματα.³⁵

Σε ανάλογες επιχειρήσεις, ως πράξεις αντεκδίκησης, προέβαιναν από την πλευρά τους οι αντάρτες για να αποτρέψουν την ένταξη των Σλαβοφώνων στο Κομιτάτο. Και οι δύο πλευρές πραγματοποιούσαν συλλήψεις, για να μπορούν στη συνέχεια να διαπραγματεύονται την απελευθέρωση των δικών τους. Έτσι, για τους 11 Οχρανίτες (Γεώργιος Καραγιάννης, Δημήτριος Αμαξιάς Ιωάννης Τσιφόρας, Πέτρος Πνευμονίδης, Παύλος Παπαδημητρίου, Δημήτριος Καμπούρης, Αναστάσιος Παπαδάμου, Πασχάλ ης Δαρδούφας, Γεώργιος Παπαγεωργίου, Κοσμάς Τεμέλκος, Ιωάννης Παπαναστασίου-Κομιτάτο Κορησού) που είχαν

³³ CDA, Fond 176K.,Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 305, Αναφορά του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Βούλγαρο Πρωθυπουργό, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 17.4. 1943

³⁴ Κολιόπουλος, *ό.π.*, σσ. 54-55.

³⁵ CDA, Fond 176K.,Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 305, Αναφορά του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Βούλγαρο Πρωθυπουργό, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 17.4. 1943.

συλληφθεί από τους αντάρτες, το Κομιτάτο είχε στείλει γράμμα στην ηγεσία των ανταρτών στις 9 Απριλίου, με το οποίο τους δινόταν προθεσμία 48 ωρών να ελευθερώσουν τους αιχμαλώτους, διαφορετικά, τους προειδοποιούσαν πως θα εκτελούνταν 55 Έλληνες κρατούμενοι πρόσφυγες από την Κορησό και την Βασιλειάδα.³⁶

Σύντομα όμως, άρχισαν να διαφαίνονται τα πρώτα ρήγματα στις σχέσεις μεταξύ της βουλγαρικής διοίκησης και των ιταλικών κατοχικών δυνάμεων. Η απογοήτευση από την στάση των Ιταλών απέναντι στους Σλαβόφωνους φαίνεται ξεκάθαρα στην έκθεση που απέστειλε ο Περιφερειάρχης Μοναστηρίου Δημητρώφ, με την οποία δήλωνε την επιθυμία του να δώσει τις απαραίτητες πληροφορίες στη βουλγαρική κυβέρνηση για την κατάσταση που επικρατούσε στην περιοχή της Καστοριάς. Ένα από τα πρωταρχικά ζητήματα που απασχολούσαν τους Οχρανίτες της περιοχής, σύμφωνα με τον Δημητρώφ, ήταν και αυτό της παροχής οικονομικής και υλικής ενίσχυσης. Παρά τις αρχικές υποσχέσεις για οικονομική ενίσχυση των μελών των αποσπασμάτων από τις ιταλικές αρχές, υπήρχαν έντονες διαμαρτυρίες από την αθέτηση του λόγου του Βενιέρ με αποτέλεσμα οι Σλαβόφωνοι αστυνομικοί να καταφεύγουν σε λεηλασίες περιουσιών των «γραικομένων» για να μπορούν να συντηρούν τις οικογένειές τους.³⁷ Ακόμη, επικρατούσε έντονη δυσαρέσκεια στους κόλπους των βουλγαριζόντων Σλαβοφώνων, καθώς ήταν αναγκασμένοι να υπακούουν στις ελληνικές αρχές και να στέλνουν τα παιδιά τους σε ελληνικά σχολεία. Ο Βενιέρ, στην προσπάθειά του να διαφυλάξει τις σχέσεις του με την ελληνική εξουσία, δεν δεσμευόταν απέναντι στους Οχρανίτες για κατάλυση της ελληνικής διοίκησης. Οι Ιταλοί, επειδή δεν ήθελαν να προκαλούν το ελληνικό στοιχείο, απέκρυπταν όσο ήταν δυνατόν τις σχέσεις τους με τους βουλγαρίζοντες και εμφανίζονταν ως υποστηρικτές της ελληνικής εξουσίας. Ο Βενιέρ, απέρριψε ακόμη και την πρόταση για τοποθέτηση Βούλγαρου αξιωματικού συνδέσμου στο φρουραρχείο της Καστοριάς, βάζοντας σε υποψίες τους Οχρανίτες για την καχύποπτη στάση που κρατούσαν οι Ιταλοί απέναντί τους.³⁸

Όταν στα τέλη Απριλίου τα αντάρτικα σώματα είχαν πλησιάσει αρκετά κοντά στην ίδια την πόλη της Καστοριάς,³⁹ το επιτελείο της ιταλικής μεραρχίας στα Τρίκαλα διέταξε να πραγματοποιηθεί στις 29 Απριλίου (1943) εκκαθαριστική επιχείρηση στο νοτιοδυτικό τμήμα

³⁶ CDA, Fond. 176K, Opis. 32, Archivna Edinica 109, Γράμμα από το Βουλγαρο-Μακεδονικό Κομιτάτο στους αρχηγούς των ανταρτών, Κορησός, 9.4.1943.

³⁷ CDA, Fond 176K.,Opis.32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 305, Αναφορά του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Βούλγαρο Πρωθυπουργό, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 17.4. 1943

³⁸ *Αυτόθι.*

³⁹ Η Διοίκηση του αρχηγείου Πίνδου Φωτεινός-Χείμαρος με δύο συγκροτήματα του υπαρχηγείου Γρεβενών και ένα του υπαρχηγείου Βοΐου συνολικής δύναμης περίπου 180 ανδρών, κινήθηκαν προς την Καστοριά. Βλ. Βαφειάδης, *ό.π.*, σ. 288.

της περιφέρειας Καστοριάς. Σ' αυτή θα έπαιρναν μέρος περίπου 1000 Ιταλοί στρατιώτες από τα τμήματα του συντάγματος που στρατοπέδευαν στην Καστοριά και ένα μέρος από την ιταλική μεραρχία της Κορυτσάς. Ο ιταλικός στρατός, μαζί με τους Οχρανίτες, αφού πέρασαν από τα χωριά Φτελιά και Κρανοχώρι, έφτασαν στην Αγία Άννα, όπου κατοικούσαν 36 οικογένειες Σλαβοφώνων (196 κάτοικοι) οι οποίοι θεωρούνταν γραικομάνοι. Παρ' όλο που στο χωριό δεν υπήρχαν αντάρτες, τα ιταλικά στρατιωτικά αποσπάσματα, έχοντας εξασφαλίσει τη συγκατάθεση του Παντελή Μακρή, του Κοσμά Κυριάκωφ και του Κωνσταντίν Κιοσεϋβάνωφ, πυρπόλησαν τα σπίτια και τους αχυρώνες. Τότε, τρομαγμένοι οι κάτοικοι άρχισαν να τρέπονται σε φυγή⁴⁰ ενώ οι Ιταλοί, στην προσπάθειά τους να τους εμποδίσουν, πυροβόλησαν και σκότωσαν 16 άτομα. Καθώς ο ιταλικός στρατός δεν επέτρεπε στους κατοίκους να διασώσουν τίποτα από τα υπάρχοντά τους, οι Οχρανίτες προέβησαν στη λεηλασία των περιουσιών των κατοίκων του χωριού.⁴¹

Από το χωριό Αγία Άννα οι Ιταλοί με τους Οχρανίτες κατευθύνθηκαν στο χωριό Νεστόριο, όπου έφθασαν στις 2η ώρα το μεσημέρι. Εκεί, μετά από αιμιμαχίες με τους αντάρτες η ιταλική αεροπορία βομβάρδισε το Νεστόριο. Ο ιταλικός στρατός εισέβαλλε στο χωριό με τρία άρματα μάχης. Ο πληθυσμός του Νεστορίου ήταν 4200 άνθρωποι, από τους οποίους μόνο περίπου 700 άτομα ήταν Έλληνες και γραικομάνοι Σλαβόφωνοι. Οι Ιταλοί, και πάλι με την συγκατάθεση των αρχηγών των Οχρανιτών, με εξαίρεση τον Καλοχωρίτη αρχηγό Πασχάλη Καλιμάνη, πυρπόλησαν το χωριό. Στη συνέχεια προέβησαν στη λεηλασία των περιουσιών των κατοίκων. Στο Νεστόριο έφτασαν και τα ιταλικά στρατεύματα από την Κορυτσά, αφού πρώτα, περνώντας από το χωριό Αρχάγγελος, το έκαψαν. Στα 30 σπίτια του χωριού διέμεναν 155 Σλαβόφωνοι κάτοικοι.⁴²

Την 1^η Μαΐου οι αντάρτες κατέλαβαν το χωριό Λακκώματα, μετά από σκληρή μάχη με τους Οχρανίτες.⁴³ Το επεισόδιο στα Λακκώματα επέφερε σοβαρή κρίση στις σχέσεις μεταξύ Οχρανιτών και ιταλικών κατοχικών δυνάμεων. Έπειτα από την επίθεση αυτή φάνηκε

⁴⁰ Για να αποφύγουν την ασυδοσία των Οχρανιτών πολλοί χωρικοί εγκατέλειπαν τα σπίτια τους, έπαιρναν τις οικογένειές τους και κατέφευγαν στα ορεινά χωριά Λάγγα, Κυψέλη, Κοτύλη τα οποία ελέγχονταν από τον ΕΛΑΣ. Βλ. Βαφειάδης, *ό.π.*, σ. 288.

⁴¹ CDA, Fond 167K, Opus 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 379, Αναφορά του Χρήστο Μυλαντίνωφ και του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Βούλγαρο Πρωθυπουργό, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 12.5. 1943

⁴² *Αυτόθι*.

⁴³ Για τη μάχη στα Λακκώματα βλ. *Αυτόθι*, σσ. 290-291.

ξεκάθαρα η αδιαφορία της ιταλικής διοίκησης για την τύχη των βουλγαριζόντων κατοίκων και των Οχρανιτών.⁴⁴

Οι Ιταλοί είχαν αρχίσει να αναθεωρούν τελειώς τις απόψεις τους σχετικά με την αποτελεσματικότητα της δράσης του βουλγαρικού στοιχείου και να γίνονται ιδιαίτερα καχύποπτοι απέναντί τους. Σταδιακά αντιλήφθηκαν πως οι Βούλγαροι εξυπηρετούσαν αποκλειστικά τα δικά τους συμφέροντα στην περιοχή και προσπάθησαν να έρθουν σε επαφή τόσο με τις ελληνικές αρχές όσο και με τους αντάρτες, προκειμένου να επαναφέρουν την τάξη.⁴⁵ Για το λόγο αυτό άλλωστε, ο Βενιέρ είχε στείλει ήδη στα μέσα Απριλίου, για πρώτη φορά, τον Δεσπότη Καστοριάς Νικηφόρο⁴⁶ να διαπραγματευθεί με τους αντάρτες, και άλλη μία φορά στις αρχές του επόμενου μήνα. Η κίνηση αυτή, εκτός του ότι υπήρξε ανεπιτυχής, έγινε γνωστή και στους Οχρανίτες όταν ο Δεσπότης προσπάθησε στη συνέχεια να τους πείσει για κοινό αγώνα εναντίον των Ιταλών.⁴⁷

Οι Ιταλοί προφανώς, ήθελαν να αποφύγουν τη φανερή συνεργασία με τους Οχρανίτες για να μπορούν να διαπραγματεύονται ανάλογα με τις περιστάσεις και με τις δύο πλευρές. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η ιταλική διοίκηση, ενώ συγκατατέθηκε αρχικά στον εξοπλισμό των βουλγαριζόντων, η ίδια απέφυγε να εφοδιάσει τους Οχρανίτες με ιταλικό οπλισμό και ρουχισμό.⁴⁸ Από την αναφορά που απέστειλε η Διοίκηση Μοναστηρίου προς τον Βούλγαρο πρωθυπουργό διαφαίνεται η προσπάθεια της Ιταλίας να απεμπλακεί από τις υποσχέσεις που είχε αναλάβει έναντι των Οχρανιτών προκειμένου να αποφύγει μελλοντικά τυχόν κατηγορίες για συνεργασία με το βουλγαρικό στοιχείο. Θέλησε με την τακτική αυτή να φανεί ότι ο αγώνας διεξαγόταν αποκλειστικά μεταξύ Οχρανιτών και ανταρτών.⁴⁹

Η διπρόσωπη αυτή στάση της ιταλικής διοίκησης, όπως ήταν φυσικό, ανησύχησε τους Οχρανίτες, οι οποίοι άρχισαν να νιώθουν ανασφαλείς για την εξέλιξη των γεγονότων, καθώς

⁴⁴ CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 362, Αναφορά του Χρήστο Μιλαντίνωφ και του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Βούλγαρο Πρωθυπουργό, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 10.5. 1943

⁴⁵ Α.Χρυσόχου, *Η Κατοχή εν Μακεδονία. Η Δράση της Βουλγαρικής Προπαγάνδας 1943 και 1944*. τευχ. Β', Θεσσαλονίκη 1950, σ. 71.

⁴⁶ Ο Μητροπολίτης Καστοριάς Νικηφόρος Παπασιδέρης (1888-1958) γεννήθηκε στην Καστοριά το έτος 1888 και υπηρέτησε ως δάσκαλος στα χωριά Αμπελόκηποι και Τσάκωνη του Νομού Καστοριάς (1900-1904), τα δύσκολα του Μακεδωνικού Αγώνα. Έζησε όλους τους πολέμους της εποχής του.

⁴⁷ CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 362, Αναφορά του Χρήστο Μιλαντίνωφ και του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Βούλγαρο Πρωθυπουργό, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 10.5. 1943. Σχετικά με την αποστολή του δεσπότη Καστοριάς Νικηφόρου από τις αρχές κατοχής για να διαπραγματευτεί με τους αντάρτες την παράδοση του οπλισμού τους πβλ. Βαφειάδης, *ό.π.*, σ. 287.

⁴⁸ Πρεσβεία ΑΚΚ στη Σόφια, Διπλωματικά Έγγραφα 1941-1945, Φάκελος 2 (επιμ. Nada Kisic Kolanovic), Βλαντιμίρ Ζίντοβets, Πρεσβεία Ανεξάρτητης Κροατίας προς Υπουργείο Εξωτερικών, 10 Sphnja 1943, Ζάγκρεμπ 2003, σ. 402.

⁴⁹ CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 362, *ό.π.*

δεν είχαν ούτε την προστασία από τους Ιταλούς, ούτε σημαντική βοήθεια από το βουλγαρικό κράτος.⁵⁰ Μετά την επίθεση στα Λακκώματα αποφάσισαν να στείλουν μια αντιπροσωπεία στο συνταγματάρχη Βενιέρ προκειμένου να του εκφράσουν τα παράπονά τους, αλλά και να του ζητήσουν εξηγήσεις για την απαράδεκτη μεταχείριση των ζητημάτων που αφορούσαν τον «βουλγαρικό» πληθυσμό.⁵¹

Ο Συνταγματάρχης Βενιέρ δεν ήθελε σε καμία περίπτωση να διαταραχθούν οι σχέσεις των Ιταλών με τους Οχρανίτες, η συμβολή των οποίων στον αγώνα κατά των ανταρτών ήταν σημαντική. Γνώριζε πολύ καλά πως οι ιταλικές δυνάμεις δεν μπορούσαν να ανταπεξέλθουν μόνες τους στις δύσκολες αυτές περιστάσεις, γι' αυτό έπρεπε να βρεθεί τρόπος να καθησυχάσει το βουλγαρικό στοιχείο και να κερδίσει, έστω και προσωρινά, την εμπιστοσύνη του. Με την παροχή διαβεβαιώσεων και υποσχέσεων για δραστικότερα μέτρα κατά της δράσης των ανταρτών ο Βενιέρ προσπάθησε να ηρεμήσει τους Οχρανίτες. Το τελεσίγραφο που στάλθηκε στους αντάρτες να παραδώσουν τον οπλισμό τους μέχρι τις 20 Μαΐου δεν επέφερε, ωστόσο, τα επιθυμητά αποτελέσματα.⁵²

Οι Οχρανίτες εξακολουθούσαν να είναι δύσπιστοι έναντι των Ιταλών και φοβούμενοι, ότι ο Βενιέρ θα συνέχιζε την διπρόσωπη πολιτική του, αποφάσισαν να στείλουν αντιπροσωπεία στο Μοναστήρι. Παράλληλα, η επιφυλακτική στάση της βουλγαρικής κυβέρνησης είχε συμβάλει και στην εκ νέου επιδείνωση των σχέσεων της με τα μέλη της ΕΜΕΟ.⁵³ Τα μέλη της αντιπροσωπείας που στάλθηκαν στο Μοναστήρι επεδίωκαν να εξασφαλίσουν από την βουλγαρική διοίκηση, εκτός από πυρομαχικά, την αποστολή κυρίως ανθρώπινου δυναμικού που θα τοποθετούνταν επικεφαλείς των Οχρανιτών και σύνδεσμοι τους με την ιταλική διοίκηση. Με τον τρόπο αυτό οι Οχρανίτες θέλησαν να δείξουν ότι είχαν ανάγκη από την επίσημη υποστήριξη της βουλγαρικής εξουσίας στον αγώνα τους για επικράτηση στο χώρο της Δυτικής Μακεδονίας.⁵⁴

Έπειτα από αυτές τις εξελίξεις, οι Οχρανίτες αποφάσισαν να ανασυγκροτήσουν τις δυνάμεις τους και στις 20 Ιουνίου 1943 πραγματοποίησαν γενική συνέλευση στην πόλη της

⁵⁰ D. Mičev, "Balgarskoto nacionalno delo v Jugozapadna Makedonija(1941-1944), [Βουλγαρικό Εθνικό Ζήτημα στην Νοτιοδυτική Μακεδονία]-πρώτο μέρος", *Makedonski Pregled* 4 (1997)78.

⁵¹ CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 362, ό.π.

⁵² CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 415, Αναφορά του Χρήστο Μιλαντίνωφ και του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Υπουργείο Εξωτερικών, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 25.5. 1943.

⁵³ Πρεσβεία ΑΚΚ στη Σόφια, Διπλωματικά Έγγραφα 1941-1945, Φάκελος 2 (επιμ. Nada Kisic Kolanovic), Βλαντιμίρ Ζίντοβετς, Πρεσβεία Ανεξάρτητης Κροατίας προς Υπουργείο Εξωτερικών, 10 Spnja 1943, Ζάγκρεμπ 2003,σ. 402.

⁵⁴ CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 109, αρ. εγγρ. 362, ό.π.

Καστοριάς.⁵⁵ Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, μεταξύ άλλων, αποφάσισαν να ζητήσουν από την ιταλική διοίκηση: α) να παρέχει στα μέλη των αποσπασμάτων ρούχα και υποδήματα β) να βοηθήσει τους ζημιωμένους στα καμένα χωριά γ) ο ιταλικός στρατός να προστρέχει σε βοήθεια κατά τη διάρκεια του θεριισμού και κατά τη συγκέντρωση των σιτηρών και τέλος, δ) να παρέχει στους Οχρανίτες όλο τον απαραίτητο στρατιωτικό εξοπλισμό.⁵⁶

Η ανεκτικότητα που επιδείκνυαν οι ιταλικές αρχές κατοχής έναντι των ελληνικών αρχών και η αδράνειά τους απέναντι στην αντάρτικη κίνηση συνέχισε να αυξάνεται κατά τους επόμενους μήνες. Οι Ιταλοί, αυτοπεριχαρακωμένοι μέσα στην πόλη της Καστοριάς, δεν είχαν άμεση επίγνωση των όσων συνέβαιναν στα γύρω χωριά και κυρίως στα χωριά νότια της Καστοριάς, στα οποία εξακολουθούσαν να κυριαρχούν οι αντάρτες, προκαλώντας την αγανάκτηση των Οχρανιτών. Ενδεικτικό παράδειγμα των τεταμένων σχέσεων που επικρατούσαν μεταξύ Οχρανιτών και ιταλικής διοίκησης αποτέλεσε η αλλαγή της στάσης του συνταγματάρχη Βενιέρ απέναντι στους Οχρανίτες. Ο Βενιέρ, ενώ παλαιότερα στην προσπάθειά του να κερδίσει την υποστήριξη του βουλγαρικού στοιχείου έκανε λόγο για την τιμιότητα, την αυτοθυσία και την πειθαρχία που χαρακτήριζε τους Οχρανίτες, στη συνέχεια άρχισε να τους κατηγορεί για τις πράξεις τους απέναντι στο ελληνικό στοιχείο και να τους αποκαλεί «απειθαρχους» και «κλέφτες». Η έλλειψη εμπιστοσύνης εκδηλώθηκε απροκάλυπτα, όταν ο Βενιέρ με ανακοίνωσή του διευκρίνιζε πως για να δώσει πυρομαχικά στους Οχρανίτες θα έπρεπε αυτοί να προβούν πρώτα στη δήλωση του κρυμμένου τους οπλισμού. Παράλληλα, όμως, σταμάτησε να παρέχει άδειες οπλοκατοχής, ενώ οι άδειες που είχε εκδώσει μέχρι τότε ανέρχονταν μόλις στις 60. Ο Βενιέρ, έχοντας πλέον συνειδητοποιήσει την τυχодиωκτική και επικίνδυνη πολιτική των περισσότερων Οχρανιτών, θέλησε άμεσα να περιορίσει την δύναμη τους.⁵⁷

Σε αναφορά του ο Δημητρώφ προς τον Φίλωφ, σχετικά με την κατάσταση που επικρατούσε στην περιφέρεια της Καστοριάς, μεταξύ άλλων, σημείωνε, ότι οι Ιταλοί στην προσπάθειά τους να εκμαιεύσουν τους πραγματικούς στόχους των Βουλγάρων στην περιοχή είχαν στείλει έναν Αλβανό μπέη ονόματι Χασάν Εφέντι από τα Τίρανα για να έρθει σε επαφή με κάποιους από τους Οχρανίτες. Ο Αλβανός μπέης παρουσιάστηκε τότε ως άνθρωπος του Αλβανικού Εθνικού Μετώπου που είχε έρθει με σκοπό να εξετάσει τις δυνατότητες που

⁵⁵ CDA, Fond 176K Opis 8, Archivna Edinica 1098, Πρωτόκολλο από τη συνεδρίαση του Κομιτάτου, Καστοριά, 20.6.1943.

⁵⁶ CDA, Fond 176K, Opis 8, Archivna Edinica 1098, Πρωτόκολλο από τη συνεδρίαση του Κομιτάτου, Καστοριά, 20.6.1943.

⁵⁷ *Αυτόθι*.

υπήρχαν για κοινή δράση με σκοπό τη δημιουργία Ανεξάρτητης Μακεδονίας. Σύμφωνα με το Δημητρώφ, το πρόσωπο αυτό είχε σταλθεί από τους Ιταλούς για να καταλάβει κατά πόσο ο πληθυσμός επιθυμούσε την ένωση της Μακεδονίας με τη Βουλγαρία ή απέβλεπε στην ιδέα της αυτόνομης Μακεδονίας.⁵⁸

Η άφιξη του νέου νομάρχη στην Καστοριά, Μέξα Ιωαννίδη, συνέβαλε στην περαιτέρω βελτίωση των σχέσεων μεταξύ ελληνικών και ιταλικών αρχών. Η αλλαγή της στάσης του Βενιέρ απέναντι στους Οχρανίτες έγινε απόλυτα ξεκάθαρη έπειτα και από την επαναφορά των όσων ίσχυαν για τους φόρους στην περιφέρεια της Καστοριάς πριν τη σύναψη της μεταξύ τους συνεργασίας. Και, ενώ τους προηγούμενους μήνες είχε ληφθεί η απόφαση να απαλλαγούν οι Οχρανίτες από κάθε είδους εισφορές ως αντάλλαγμα για τη συμμετοχή τους στον αγώνα κατά των ανταρτών, ο Βενιέρ μαζί με τον Έλληνα νομάρχη ανακοίνωσαν στους Οχρανίτες πως θα έπρεπε να καταβάλουν κανονικά τους φόρους, όπως όλοι οι υπόλοιποι πολίτες, ενώ ο Βενιέρ στην επίσημη αλληλογραφία του αποκαλούσε πλέον τους βουλγαρίζοντες ως «βουλγαρόφωνους» και όχι «Βούλγαρους».⁵⁹

Η ενδυνάμωση της ένοπλης δράσης των ανταρτών και η αναδιοργάνωση του επιστρατευτικού τους δικτύου, παράλληλα με την απροθυμία των Ιταλών να επιχειρήσουν κάποια σοβαρή κίνηση εναντίον τους, συνέβαλε στο να εμφανιστούν τον Ιούλιο του 1943 τα πρώτα σημάδια αποδιοργάνωσης της Οχράνα στην περιφέρεια της Καστοριάς.⁶⁰ Στους Οχρανίτες επικράτησε σύγχυση και αβεβαιότητα για το μέλλον, καθώς δεν είχαν ούτε την προστασία από τους Ιταλούς, ούτε σοβαρή βοήθεια από το βουλγαρικό κράτος. Ο Βενιέρ δεν μιλούσε πλέον για Βούλγαρους, αλλά για βουλγαρόφωνους. Αντίθετα, οι Έλληνες αντάρτες, έχοντας εξυψωμένο ηθικό αύξησαν την επιθετικότητά τους. Μερικοί Οχρανίτες προσχώρησαν στους αντάρτες έπειτα από έκκλησή τους προς την Οχράνα να παραδώσει τον οπλισμό της και επέτρεψαν στους χωρικούς να συλλέξουν την αγροτική τους παραγωγή.⁶¹

Τα σώματα της Οχράνα είχαν εξελιχθεί πλέον στον εφιάλτη όχι μόνο του άμαχου ελληνικού πληθυσμού, αλλά και του σλαβικού τμήματος, την προστασία του οποίου επικαλούνταν ότι είχαν αναλάβει. Με την εγκληματική τους πολιτική είχαν κατορθώσει να αποξενωθούν ακόμη και από το μέρος εκείνο του πληθυσμού που αρχικά είχε εκδηλώσει τα φιλοβουλγαρικά του αισθήματα. Με πρόσχημα την έρευνα στα σπίτια των κατοίκων τους

⁵⁸ *Αυτόθι*.

⁵⁹ CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 60, αρ. εγγρ.590, Αναφορά του Χρήστο Μιλαντίνωφ και του Ντραγκομήρ Δημητρώφ, Διοίκηση Μοναστηρίου, προς τον Βούλγαρο Πρωθυπουργό, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 18.7. 1943.

⁶⁰ Σφέτας, *ό.π.*, σ. 100.

⁶¹ *Αυτόθι*

οποίους κατήγγειλαν για κατοχή όπλων και συνεργασία με τους αντάρτες λεηλατούσαν κατά τη διάρκεια της νύχτας πολλά σπίτια τρομοκρατημένων Ελλήνων.⁶² Οι υπερβάσεις αυτές των Οχρανιτών τους απομόνωσαν από μεγάλα τμήματα του πληθυσμού, την υποστήριξη και τη συμπάθεια των οποίων φρόντισαν να κερδίσουν οι αντάρτες. Το γεγονός αυτό οδήγησε και πολλούς πρώην συνεργάτες των Οχρανιτών να περάσουν στην πλευρά των ανταρτών, όπου αμνηστεύτηκαν και έγιναν δεκτοί ενισχύοντας έτσι τις δυνάμεις τους.⁶³

Υπό την απειλή, ωστόσο, μιας Αγγλο-Αμερικανικής εισβολής στην Ιταλία, οι ιταλικές φρουρές έπρεπε να αποσυρθούν και να αντικατασταθούν με γερμανικά στρατεύματα ικανά να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενες συμμαχικές αποβάσεις. Καθώς οι Έλληνες αντάρτες προς το παρόν είχαν παραιτηθεί από δυναμικές εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, οι Γερμανοί βρήκαν το χρόνο για να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα σε περίπτωση ιταλικής κατάρρευσης. Το «κενό ισχύος» που δημιουργήθηκε με την αποχώρηση των Ιταλών οι Γερμανοί έσπευσαν να το αναπληρώσουν με διάφορους τρόπους μεταξύ των οποίων και με την επέκταση δυτικά των βουλγαρικών ζωνών κατοχής. Στην παρούσα φάση για τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής ήταν πολύ σημαντικό να μπορούν να στηρίζονται σε στρατεύματα των Βουλγάρων, για την αποτελεσματικότητα των οποίων στις επιχειρήσεις ήταν απαραίτητο να τεθούν υπό την διοίκηση στελεχών του γερμανικού στρατού.⁶⁴

Η συμμαχική απόβαση στη Σικελία που είχε ως αποτέλεσμα την μεταπήδηση της γερμανικής κατασκοπευτικής υπηρεσίας στα Ιωάννινα επέτεινε ακόμη περισσότερο το αίσθημα ανασφάλειας των Οχρανιτών.⁶⁵

⁶² Ι. Παπακυριακόπουλος, *Βούλγαροι και Ιταλοί Εγκληματίαι πόλεμον εν Μακεδονία*, Αθήνα 1946, σ. 46.

⁶³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του Κορησιώτη Δημήτριου Καμπούρη, ο οποίος, αν και αρχικά είχε εξοπλιστεί από τους Οχρανίτες στη συνέχεια προσχώρησε στους αντάρτες επιδεικνύοντας μάλιστα μια αξιόλογη δράση στις τάξεις του ΕΛΑΣ. Ο ίδιος βέβαια, δεν παραδέχτηκε την συμμετοχή του στην Οχράνα. Πληροφορούμαστε ωστόσο, από τα βουλγαρικά αρχεία (CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica. 109, γράμμα από το Βουλγαρο-Μακεδονικό Κομιτάτο στους αρχηγούς των ανταρτών με το οποίο ζητούν την απελευθέρωση μερικών Οχρανιτών, μεταξύ των οποίων και του Καμπούρη, Κορησός 9.4.1943) και επίσης από τα απομνημονεύματα του Ελασίτη, Κορησιώτη, Απόστολου Στούμπου (*Η Βιογραφία ενός Ανθυπολοχαγού του Ε.Λ.Α.Σ.*, Καστοριά 1998, σ. 39) για τη σύλληψη του από τους αντάρτες και τη συμμετοχή του σε ενέργειες της Οχράνα. Πάντως η περίπτωση Καμπούρη είναι ενδεικτική της ρευστότητας όσον αφορά τη στράτευση πολλών Σλαβοφώνων και της συχνής μεταπήδησης από στρατόπεδο σε στρατόπεδο. Αποτελεί επίσης τεκμήριο και της εικόνας που είχαν διαμορφώσει οι άλλοι γι' αυτούς. Πληροφορίες για την μετέπειτα δράση του στον ΕΛΑΣ από το Οικογενειακό Αρχείο του Ανδρέα Καμπούρη που μου εμπιστεύτηκε τις ιδίόχειρες σημειώσεις του πατέρα του Δημήτριου Καμπούρη. Επίσης, για την αξιόλογη δράση που επέδειξε ο Καμπούρης στον ΕΛΑΣ, πολλές πληροφορίες αποκόμισα από την συζήτηση που είχα με τον κ. Αποστόλη Στούμπο, Κορησός, 5-8-2010.

⁶⁴ Υπουργείο Στρατιωτικών Η.Π.Α., Φυλλάδιο Νο20243, Ιστορική Μελέτη, Γερμανικές Επιχειρήσεις κατά των Ανταρτών στα Βαλκάνια (1941-1944), (Μετάφραση –Απόδοση: Αντιστράτηγου ε.α.Γεωργίου Τσουμή), Αθήνα 1999, σ. 64-65.

⁶⁵ CDA, Fond 176K, Opis 32, Archivna Edinica 60, αρ. εγγρ. 582, Περιφερειακή Διοίκηση Μοναστηρίου προς Βούλγαρο Πρωθυπουργό και Υπουργό Εξωτερικών, Εμπιστευτικό, Μοναστήρι, 14.7.1943.

Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας στα στελέχη της ΕΜΕΟ καλλιεργήθηκε η εντύπωση ότι θα εισέρχονταν βουλγαρικός στρατός στις πρώην ιταλοκρατούμενες περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας. Η είσοδος της 7ης βουλγαρικής μεραρχίας πεζικού στην Κεντρική Μακεδονία τον Ιούλιο του 1943, αν και βρισκόταν υπό γερμανικές διαταγές,⁶⁶ υπήρξε ίσως το γεγονός που έκανε τους Βούλγαρους να αναπτύξουν την απόλυτη πεποίθηση ότι οι Γερμανοί θα καλούσαν τα βουλγαρικά στρατεύματα να καταλάβουν και αυτές τις περιφέρειες. Η προώθηση βουλγαρικών στρατευμάτων στη γερμανοκρατούμενη περιοχή της Μακεδονίας είχε προκαλέσει ενθουσιασμό στα όργανα της βουλγαρικής προπαγάνδας, τα οποία προσπάθησαν με κάθε τρόπο να αξιοποιήσουν τη νέα κατάσταση, εκτείνοντας την προπαγανδιστική τους δράση. Οι Γερμανοί, ωστόσο, προχώρησαν οι ίδιοι στην κατάληψη αυτών των περιοχών με την περιστασιακή συνδρομή βουλγαρικών δυνάμεων, προκαλώντας για άλλη μια φορά την απογοήτευση των Οχρανιτών.

Συμπέρασμα

Η προσπάθεια του ελληνικού κράτους, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο να αφομοιώσει με ήπια, ή μη, μέσα τους Σλαβόφωνους άφησε μια μερίδα του πληθυσμού δυσαρεστημένη με αποτέλεσμα να ριζοσπαστικοποιηθεί στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η βουλγαρική προπαγάνδα, ο εξαναγκασμός και οι προϋπάρχουσες εθνοτικές διενέξεις έπαιξαν, ανάλογα με την περίπτωση, ρόλο στον εξοπλισμό των Σλαβοφώνων. Αν και κύρια επιδίωξη των Οχρανιτών ήταν να εμφανιστούν ως προστάτες του «βουλγαρικού πληθυσμού» ενάντια στην καταπίεση που αυτοί υφίσταντο από τις ελληνικές αρχές, δεν κατόρθωσαν να το επιτύχουν. Πολύ σύντομα άρχισαν να στρέφονται κατά του άμαχου πληθυσμού και των ελληνοφρόνων Σλαβοφώνων κάνοντας έκδηλο τον απώτερο σκοπό τους που δεν ήταν άλλος από την εξυπηρέτηση των φιλοβουλγαρικών θέσεων της ΕΜΕΟ. Η προπαγάνδα της Οχράνα στην περιοχή προωθούσε την ιδέα μιας αυτόνομης Μακεδονίας, με ανομολόγητο βέβαια στόχο την τελική ενσωμάτωση αυτής στη Βουλγαρία. Η Ιταλική πολιτική, ωστόσο, δεν υποστήριζε την ιδέα της αυτόνομης ή ανεξάρτητης Μακεδονίας και ήθελε να χρησιμοποιήσει του Οχρανίτες αποκλειστικά για την καταπολέμηση των ανταρτών. Οι εκ διαμέτρου αντίθετοι πολιτικοί στόχοι Ιταλών και Οχρανιτών είχε ως αποτέλεσμα το άδοξο τέλος της μεταξύ τους συνεργασία.

⁶⁶ Χ. Φλάισερ, *Στέμμα και Σβάστικα, Η Ελλάδα της Κατοχής και της Αντίστασης 1941-1944*, τομ.1, Αθήνα σ. 105.

Olga Belegaki

The Italian factor and the establishment of “Bulgaro-Macedonian Committee” in Western Macedonia (March-October 1943)

Summary

As a result of the pressures in which the group of Slavophones were subjected during the dictatorship of Metaxa's was the expression of an intense dissatisfaction which was expressed after the collapse of the Greek Army, following the German offensive of April 1941. The dismemberment of Greece, after her defeat, meant also the distribution of Greek Macedonia and the beginning of a new competition between the Italians and the Bulgarians. Both the former and the latter sought to reinforce their positions through the approach of parts of the population endeared to them. A part of the population, being dissatisfied from the Greek authorities, rushed into the Bulgarian side. At the same time, the appearance of guerrillas and their intensified activities in Western Macedonia was the prime cause for the creation of Bulgaro-Macedonian Committee (known more shortly as Ochrana) by the Italians in early 1943.

The creation of the committee was a part of a broader Italian-German strategy which aimed to recruit people from minorities against the Balkan resistant movements. Although the main aim of the people of Ochrana was to present themselves as the protectors of the “Bulgarian population” against the repressure which the latter was suffering from the Greek authorities, they missed their goal. Soon started to turn against the civilian population and the Greek Slavophones “graikomans” making clear their upper goal which was none other than serving the Bulgarian positions of VMRO.

The propaganda of Ochrana in the region was promoting the idea of an autonomous Macedonia with utter goal the integration of Greek Macedonia to Bulgaria, despite the fact that Italian policy did not support the creation of an autonomous or an independent Macedonia and just wanted to use the militia of Ochrana against the Greek guerrillas. Nevertheless the risky and criminal policy of Ochrana led the committee into an alienation from the Slavophone population and ultimately in to a dead end.